Samo v vodi se lahko znebiš invalidskega vozička
PANORAMA 17

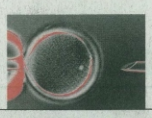

S kloniranjem ustvarili človeške zarodne matične celice
AKTUALNO 4

DELO

Priloga
Mojca Kumerdej Invazivne vrste prihajajo
Zorana Baković Usoda na dlani, prihodnost v roki

Sobota, 18. maja 2013 Cena 1,40 EUR, 12 HRK LETO 55 / ŠT. 113 UREDNIŠTVO: 01/47 37 100 uredništvo@delo.si NAROČNINE: 080 11 99 WWW.DELO.SI

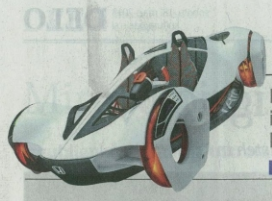

Bleščeče stolpnice in avtomobili, ki vozijo sami
GENERACIJA D 20

C4 picasso: krajši, nižji, prostornejši
NA KOLESIH 24

Kos blaga, ki si ga preprosto oviješ okrog telesa
GENERACIJA D 20

FOTO FOTO DIMITRIJ SAHAROV

Samo v vodi se lahko znebiš invalidskega vozička

Slovenski invalidi v »sveti vodi« *Člani Mednarodne zveze za potapljanje invalidov so se prvi na svetu potapljali v ruskem Zvezdnem mestu*

Energični člani Mednarodne zveze za potapljanje invalidov IAHD Adriatic so konec aprila postavili nov rekord. Kot prvi hendikepirani potapljači na svetu so se v ruskem Zvezdnem mestu potopili v tamkajšnjem hidrolaboratoriju, ki je namenjen simulaciji hoje astronavtov v breztežnostnem prostoru.

POLONA FRELIH, dopisnica

V okviru projekta *Hidroprostor brez ovir* se je 16-članska potapljaška delegacija, v kateri je bilo tudi pet invalidov, potopila v »sveto vodo«, ki predstavlja mejo med Zemljo in vesoljem. »Majhni Slovenci smo na vrhu sveta potapljanja. Nihče s poškodovano hrbtenico se še nikoli ni potapljal na potapljaškem Olimpu,« je bil zadovoljen Branko Ravnak, član najstarejše svetovne potapljaške zveze CMAS in predsednik IAHD Adriatic. V Rusiji je star znanec in leta 2011 so ga izbrali za inštruktorja leta in mu kot prvemu tujcu podelili nagrado Podvodni svet.

Slovenska potapljaška delegacija se je potapljala v bazenu, napolnjenem z destilirano vodo, v katerem so potapljači lahko občudovali dele mednarodne vesoljske postaje Mir in najnovejši modul, ki bo svojo pot v vesolje začel šele konec letošnjega leta. Za to je zaslužna Ruska potapljaška federacija CRASA, potapljaški klub Aqua Globus iz Anape, fundacija Dostopno okolje ter pristojni v Zvezdnem mestu, ki so invalide potapljače in njihove spremljevalce iz Slovenije, Hrvaške in Rusije sprejeli z odprtimi rokami. Ker predstavniki sedme sile nismo dobili dovoljenja za obisk za javnost še vedno zaprtega Zvezdnega mesta, so nam rekorderji svoja pričakovanja zaupali že dan pred veliko preizkušnjo.

»Biti v centru, kjer trenirajo astronavte, so sanje vsakega otroka. Vsi smo nekoč sanjarili o tem, zdaj pa bom imel priliko čudo videti v živo. Vzburjenje in adrenalin sta velika. Tehnično gledano ne gre za zelo zahteven potop, zelo poseben občutek pa me navdaja zaradi vedenja, da se tam potapljajo ljudje, ki bodo jutri v vesolju,« je bil pol pričakovanj Zoran Vlah iz Zagreba, ki je prvi hrvaški invalid z uspešno končanim tečajem in mednarodno priznano izkaznico potapljanja. Na vprašanje, ali bi tudi sam poletel v vesolje, kot iz topa izstreli – »tako«.

Svoboda gibanja

Ljudi s posebnimi potrebami zelo privlači čudoviti svet potapljanja, saj samo v vodi ne potrebujejo invalidskega vozička in občutijo svobodo gibanja. »To je edini šport, pri katerem ne potrebujemo različnih pomagal, ampak smo enaki vsem drugim udeležencem. Poleg tega voda deluje tudi rehabilitacijsko. Položaj telesa je popolnoma drugačen in telo se sprosti. Ni prisile, ki jo vsak dan občutimo na vozičku. Popustijo krči, spazme. V vodi je super,« je Damjan Peklaj opisal občutke, ki ga prevzemajo v vodi.

Člani IAHD Adriatic, ki so na obisk v Moskvo pripotovali opremljeni z domačimi dobrotami – bunko, savinjskim želodcem in rujno kapljico, so podrli že marsikateri rekord. Kot prvi hendikepirani potapljači so se potapljali pod ledom Rudniškega jezera v Kočevju, pohvalijo pa se lahko tudi s prvo žensko, ki se je potopila na globino 40 metrov. »Že od začetka je bilo velika prednost, da sem ženska, saj so bili fantje precej bolj samostojni že v vožnji z vozičkom in premagovanju vsesplošnih ovir. Od njih sem se zelo veliko naučila, kar je bila velika prednost. Sicer pa zagotovo veste, da ni problem biti edina ženska v moški družbi. Razvrajajo me,« priznava Barbara Slaček, ki ji kolegi ljubkovalno pravijo kar »naš bejbi«.

Članica potapljaškega klubu Adriatic je že od začetka, kar pomeni deset let, in bolj izkušen od nje je le še Aleš Powše alias Yoda, ki je med vsemi »najbolj odlikovan potapljač«. Potapljal se je v Rdečem morju, na Kubi z morskimi psi, v bližini potopljene križarke Costa Concordia.

Potapljaška delegacija, v kateri je bilo tudi pet invalidov, se je potopila v »sveto vodo«, ki predstavlja mejo med Zemljo in vesoljem. FOTO DIMITRIJ SAHAROV

»Med morskimi psi na Kubi je bilo nekaj posebnega. Brez kletke so morski psi plavali okoli nas. Hujšega incidenta še ni bilo, čeprav gre za tretjo najnevarnejšo vrsto morskih psov,« poudari pomen svojega najljubšega potopa.

V skupini je bil tudi Peter Majcen, ki je opravil že sto potopov, med drugim že dvakrat na Maldivih, kjer je opazil, »da je na istih lokacijah precej manj življenja in precej več mrtvih živali. Degradacija je opazna.«

»Tata, stigli bolesnici!«

Petim gibalno oviranim potapljačem iz Slovenije se je pridružil še ruski kolega Nikita Vanko, med podvigom pa sta vsakega od njih spremljala po dva spremljevalca. »Sprejeli smo pravilo, ki določa, da mora imeti gibalno ovirana oseba v vodi dva asistenta. Ne zaradi njegove varnosti, ampak zaradi varnosti inštruktorja. Če se njemu kaj zgodi, ga gibalno ovirana oseba ne more prinesti na kopno. Gre za varnost inštruktorjev, zato se vedno potapljamo v trojkah,« nam je Branko Ravnak pojasnil na največjem ruskem sejmu z naslovom *Integracija. Življenje. Družba.*

Na svoji desetletni poti so morali premagati marsikateri stereotip. »Kar se tiče invalidov je bila Slovenija takrat na stopnji, na kateri je zdaj Rusija. Vsa javnost je bila proti nam. Invalidi bi morali pridno sedeti v sobah in se kvečjemu igrati z računalniki. Mi smo razbili vse mogoče stereotipe. Pred desetimi leti je Tonka iz Murterja rekla: 'Tata, stigli bolesnici!' Ko smo se lani potopili pod led, smo si nakopali prijavo inšpektorja, da ogrožamo zdravje invalidov. Še pred nedavnim smo šli na medicinsko fakulteto in so nas ločevali na zdrave in bolne,« je Ravnak opisal odnos, ki so ga imeli do invalidov nekoč in ga imajo nekateri še danes.

Del krivde pripisuje tudi samim invalidom. »Že deset let se ukvarjajo samo s tem, kako naj se jih imenuje, ali so manj zmožni, hendikepirani ... To je njihov glavni šport. Mi jim pravimo, kakor pač pride. Včasih so ozijl, capeljni. Predvsem pa so potapljači,« je predstavil desetletno delo na področju potapljanja invalidov, ki jih v IAHD Adriatic ne obravnavajo nič drugače kot »žive ljudi« kot Ravnak malo za šalo malo zares pravi zdravim ljudem.

»Vse svetovne organizacije, ki promovirajo potapljanje invalidov, skrbijo predvsem za to, da dobijo 'ta žive', to ste vi in preostali, ki hodijo. Pripovedujejo jim o invalidih, zavežejo jim noge, zakrijejo oči, potem pa igrajo slepe, invalide. Vse te organizacije so odvisne od enkratne pomoči, ki jo dobijo, ali pa od fundacij, ki po malem nabirajo denar. Ko pritok denarja preneha, ugasnejo vse projekte in ne delajo nič. Mi nočemo delati tako, zato smo postali samozadostni in se večinoma financiramo sami. Naš moto je, da če lahko vozič avtomobil, se lahko tudi potapljaš. Invalidom ne pustimo, da bi se počutili ubogi. Mi nekaj naredimo zanje, oni pa morajo nekaj za nas,« upoštevajo načelo, da je treba ljudi naučiti loviti ribe. Večina članov in članic je bila udeležena v avtomobilskih nesrečah, zaradi katerih imajo poškodovane hrbtenjače, sicer pa gre za popolnoma normalne ljudi, ki služijo denar, imajo otroke, družine ...

Kdo odloča o tvojem vozičku

Da so tudi invalidi potrošniki, ki jih ni treba pomilovati, je za zdaj ugotovilo samo finsko podjetje Sunto, ki izdeluje opremo za prosti čas in zavzema 60 odstotkov svetovnega trga merilnih inštrumentov. V okviru promocijske akcije *Osvajanje novih horizontov* so jim jih osem tudi podarili. »V globalni družbi prevladuje mnenje o veliki demokraciji, v skladu s katero človek lahko odloča o sebi, vendar ni tako. Hočejo odločati o tvojem invalidskem vozičku in vsem drugem. To je tako kot z ženskami, ki jih ne vprašajo, kako želijo roditi otroka. Včasih o tem odločajo kar moški. Enako je z invalidi,« je Ravnak sklenil s pozivom k enakopravni obravnavi, ki je za Rusijo še kako dobrodošel, saj so tukajšnji invalidi na žalost še vedno obsojeni na življenje za štirimi stenami.

Kritiziral je tudi potapljaško zvezo, ki »vso energijo vloži v to, da nam ne bi uspelo«, saj že vedno želijo veljati za elito, polbogove, v resnici pa za potapljanje ni treba biti nikakršen superman, kar podkrepi s primerom slavne nemške filmske režiserke Lani Riefenstahl ter razvpite slovenske urednice Bernarde Jeklin, ki sta se s potapljanjem začeli ukvarjati šele, ko sta vstopili v tretje življenjsko obdobje.

Za potapljanje ni treba biti nikakršen superman. FOTO ZOJA PEČORKINA